पेरूको लिमामा सन् २००९ को नोभेम्बर ४ देखि ७ तारिखसम्म सम्पन्न पुनर्स्थापकीय बाल न्यायसमन्बन्धी प्रथम विश्व सम्मेलन (First World Congress on Restorative Juvenile Justice) द्वारा पारित घोषणापत्रको Nepal Forum for Restorative Justice ले तयार पारेको नेपाली अनुवाद :

पुनर्स्थापकीय बाल न्यायसम्बन्धी लिमा घोषणापत्र

Lima Declaration on Restorative Juvenile Justice

पुनर्स्थापकीय बाल न्याय

क. पुनर्स्थापकीय बाल न्यायको अवधारणा

पुनर्स्थापकीय बाल न्याय भनेको कानुनको विवादमा परेका बालबालिकाले कसूर गरेपछिको स्थितिमा सो कसुरबाट हुन पुगेको व्यक्तिगत, सम्बन्धगत र सामाजिक क्षतिलाई पूरण हुने गरी बालबालिकालाई व्यवहार गर्ने पद्दति हो । यसको निम्ति एक प्रक्रिया आवश्यक हुन्छ जहाँ पीडक बालक, पीडित र सम्भव भएसम्म समुदायका सदस्य तथा व्यक्तिहरू सँगसँगै सक्रियतापूर्वक सहभागी भई कसूरबाट सिर्जित समस्यालाई सम्बोधन गर्दछन् । यस्तो पुनर्स्थापकीय न्याय प्रक्रिया अभ्यास गर्ने एउटै मात्र ढाँचा छैन ।

विभिन्न राष्ट्रका अनुभवमा पुनर्स्थापकीय बाल न्यायलाई मध्यस्थता, पारिवार समूह भेला, सजाय भेला तथा संस्कृतिसापेक्ष अन्य तरिकाहरूमा अभ्यास गरिएको देखिन्छ ।

सम्भव भएसम्म, पुनर्स्थापकीय बाल न्यायसम्बन्धी नीतिहरू समाजमा भएगरेका पारम्परिक तथा हानीविहिन अभ्यासहरूमा आधारित हुनुपर्दछ जुन कानुनको विवादमा परेका बालबालिकाको व्यवहारसँग जोडिएका हुन्छन् ।

यस प्रक्रियाको परिणाममा परिपूरण, प्रत्यायन तथा सामुदायिक सेवाजस्ता कार्यक्रमहरू पर्दछन् जसबाट घटनाका पक्षका व्यक्तिगत तथा सामुहिक आवश्यकता र कर्तव्यहरू पूरा हुन्छन् साथै पीडित र पीडकलाई पुनर्स्थापन गर्न सकिन्छ ।

पुनर्स्थापकीय बाल न्याय केवल साना कसूर वा पहिलो पटक कसूर गर्नेहरूमा मात्र सीमित गरिनु हुँदैन । अभ्यासहरूबाट के देखिन्छ भने पुनर्स्थापकीय बाल न्यायले गम्भीर अपराधहरूमा पनि महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । उदाहरणको लागि, धेरैजसो सशस्त्र द्वन्द्वहरूमा बालबालिकालाई बालसेनाको रुपमा प्रयोग गरिएको हुन्छ र उनीहरूलाई आफ्नै परिवारका सदस्य, आफ्नै छिमेकी र समुदायहरूप्रति अत्यन्त जघन्य अपराधहरू गर्न बाध्य पारिन्छ । यस्ता युद्धग्रस्त समाजमा पुनर्स्थापकीय न्याय एक उपाय हुनपुग्छ जसबाट पीडक र पीडितबीच मिलन/मेलमिलाप गराउन सकिन्छ । यस्ता समाजमा पीडितहरू जस्तै बाल कसूरदारहरू पनि प्रताडित भएका हुन्छन् किनकी उनीहरूलाई कसूर गर्न बाध्य पारिएको हुन्छ । त्यसैले, विना मिलन/मेलमिलाप यी बालसेनालाई समाजमा पुनर्स्थापन गराउन असम्भवप्राय: